

Częstość występowania alergii w Polsce – program ECAP

The incidence of allergy in Poland – ECAP program

dr hab. n. med. Bolesław Samoliński¹, mgr Filip Raciborski², Aneta Tomaszewska¹, mgr Jacek Borowicz,
mgr Piotr Sameł-Kowalik¹, mgr Artur Walkiewicz¹, mgr Nina Jakubik¹, mgr Justyna Marszałkowska¹,
mgr Edyta Krzych-Fałta¹, mgr Adam Lusawa¹, Liliana Trzpił¹, Joanna Gutowska¹,
dr n. med. Agnieszka Lipiec¹, dr n. med. Piotr Rapiejko¹

1. Zakład Profilaktyki Zagrożeń Środowiskowych i Alergologii Akademii Medycznej w Warszawie
2. Wydział Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego

Streszczenie:

Cel: Opracowanie *Epidemiologii Chorób Alergicznych w Polsce* (ECAP).

Metoda: Badania oparto na standardach ECRHS i ISAAC. Obejmowały one część ankietową i badanie lekarskie. Zastosowano zintegrowaną technikę CAPI opartą na palmtopach oraz technologię GPRS, uzyskując czterostopniową kontrolę jakości ankiet wypełnianych przez ankietowanych w domach wylosowanych w MSWiA respondentów (wg numeru PESEL). Badania przeprowadzono w 2006 roku, uzyskano 9 101 wypełnionych 400-pytaniowych kwestionariuszy oraz 2 344 konsultacje alergologiczne, obejmujące spirometrię PNIF, testy skórne.

Wyniki: Alergiczny nieżyt nosa stwierdzono u 25% ankietowanych, częstość świszczących oskrzeli u 20,3% dorosłych, 21% 13- i 14-latków oraz 31% 6-, 7-latków. Około 70% chorych z astmą deklaruowało objawy NN: u dorosłych 71,5%, u dzieci 13- i 14-letnich 67,9%, u dzieci 6-7-letnich 64,4%. AZS stwierdzono u około 7% badanych osób.

Wnioski: Choroby alergiczne w Polsce dotyczą minimum 1/4 populacji dzieci i młodych dorosłych.

Abstract:

Aim: *Epidemiology of allergy in Poland* (ECAP).

Method: ISAAC and ECRHS questionnaires were realized in 9101 Polish citizens in 2006. 2344 of them had allergy consultation. All participants were included into the study according to randomization made by the Ministry of Internal Affairs.

Results: Over 25% of the population declared rhinitis, 10% – asthma. Coincidence of asthma and rhinitis: 70% of asthma patients had rhinitis, 20-30% of rhinitis patients had asthma. Atopic dermatitis appears in about 7% of the population.

Conclusion: Allergic diseases concern 1/4 of the Polish population.

Słowa kluczowe: epidemiologia, alergia, ECRHS, ISAAC

Key words: epidemiology, allergy, ECRHS, ISAAC

Wstęp

Analiza danych dotyczących występowania chorób alergicznych na świecie opublikowana w „The Lancet” w 2004 roku [1] zawierała jedynie dwa doniesienia z Polski: ISAAC zrealizowane przez zespół pod kierunkiem prof. Bręborowicz i prof. Lisa. Brak informacji z Polski w międzynarodowej literaturze

przedstawiającej problemy alergii wśród dorosłych był impulsem do wdrożenia programu, który kompleksowo uzupełniłby te dane epidemiologiczne w oparciu o badania większości regionów kraju.

Pierwsze, pilotażowe analizy oparte na standardach ECRHS zostały zaplanowane w Świdnicy w 2003 roku. Po nich zespół przygotował autorski program in-

tegrujący badanie ECRHS w grupie dorosłych i dzieci z programem ISAAC. Nazwany on został *Epidemiologia Chorób Alergicznych w Polsce* (ECAP).

Cel

Badanie częstości występowania alergii w Polsce w dużych miastach i na wsiach.

Materiał i metoda

Badanie przeprowadzono w 2006 roku na terenie ośrodków Warszawy, Katowic, Lublina i śródowniska wiejskiego powiatów zamojskiego i krasnostawskiego. Do badań zakwalifikowano 9 101 osób podzielonych na trzy grupy wiekowe: dorośli 20–44 lata, dzieci 6–7 lat i dzieci 13–14 lat. Oparto się na pełnych ankietach *European Community Respiratory Health Survey II* (ECRHS II) oraz ISAAC przetłumaczonych i zwalidowanych badaniem pilotażowym oraz oceną ekspertów z dziedziny astmy, rynologii i dermatologii, oraz uzupełnionych o pytania wynikające z najnowszych doniesień obecnych w literaturze przedmiotu. Badaniom alergologicznym, obejmującym konsultację lekarską, alergiczne testy skórne, PNIF i spirometrię, poddano 2 344 respondentów. Dobór respondentów miał charakter randomizowany i został przeprowadzony przez Departament Rozwoju Rejestrów w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji w oparciu o numer PESEL. Zastosowano dobór wielostopniowy z losowaniem proporcjonalnym warstwowym. Wśród dorosłych wyznaczono 10 grup na podstawie informacji o wieku (kategorie: 20–24, 25–29, 30–34, 35–39, 40–44) i płci. Następnie w obrębie każdej z tych grup przeprowadzono losowanie proste. Ilość wylosowanych jednostek z każdej warstwy jest proporcjonalna do udziału tej warstwy w badanej populacji. Natomiast próba dla dzieci wylosowana została odrębnie dla każdej grupy wiekowej (6–7 i 13–14 lat). Część kwestionariuszową projektu realizowano techniką CAPI (*Computer Assisted Personal Interviewing*), czyli wywiadów indywidualnych wspomaganych komputerowo. Do tego celu zostały wykorzystane urządzenia PDA (*Personal Digital Assistant*). W kwestionariuszu ograniczona do minimum została liczba pytań otwartych. Po zakończeniu każdego wywiadu wszystkie zebrane dane były automatycznie przesyłane do centrali poprzez system GPRS.

W przypadku niemożności nawiązania kontaktu z respondentem osoba realizująca wywiad zobowiązana była do ponowienia próby trzykrotnie. Przy utrzymującym się braku kontaktu z respondentem można było go zastąpić inną osobą znajdującą się na liście.

Kontrola ankietów przebiegała na czterech poziomach: statystyki generowanej na podstawie informacji z bazy danych (100%), dzwonienia do losowo wybranych respondentów (30%) i sprawdzania, czy wywiad rzeczywiście się odbył i czy został przeprowadzony zgodnie z założeniami.

Wyniki

W oparciu o badanie ankietowe stwierdzono następujące częstości występowania poszczególnych schorzeń alergicznych, w zależności od wieku:

- Objawów nieżytowych nosa – 33–36%
- Kataru siennego – 21–25%
- Świstów oskrzelowych – 11–19%
- Rozpoznanej astmy – 4–6%
- Egzemy – 33–45%
- Wysypki skórnej – 8–11%

Na podstawie badania lekarskiego uzyskano następujące dane epidemiologiczne w tym samym zakresie:

- Nieżyty nosa – 25–31%
- Astma – 7–10%
- AZS – 4–7%
- Uczulenie na pokarmy – 4–9%
- Uczulenie na jady owadów błonkoskrzydłych – 1–4%
- Zmiany pokrzywkowe – 5–8%
- Obrzęki Quinkego – ok. 1%
- Jakakolwiek postać alergii chociaż raz stwierdzona u respondenta – 45–52%

W nieżytach nosa częstość świstów oskrzelowych wyniosła: 20,3% u dorosłych, 21% u 13- i 14-latków oraz 31% u 6-, 7-latków. W astmie częstość nieżytów nosa wynosiła: u dorosłych 71,5%, u dzieci 13- i 14-letnich 67,9%, a u dzieci 6-, 7-letnich 64,4%.

Dyskusja

Zaskakująca jest częstość występowania dowolnych postaci alergii widoczna po zsumowaniu wszystkich danych osób badanych, u których lekarz stwierdził jakąkolwiek postać uczulenia. Wyniosła ona ponad 45%. W przeliczeniu na liczby bezwzględne stanowi to ponad 15 mln mieszkańców Polski. Jednak znaczna część spośród badanych respondentów nie wymaga stałego nadzoru lekarza. Jedynie około 28% osób spośród badanej populacji ma nieżyty nosa, często współistniejące z astmą, a także atopowe zapalenie skóry (około 7%). I znowu, w przeliczeniu na liczby bezwzględne stanowi to populację ponad 10 mln Polaków cierpiących na objawy chorób uczu-

leniowych. Biorąc pod uwagę fakt, iż schorzenia te dotyczą głównie ludzi młodych i dzieci, wynik ten powinien być sygnałem alarmowym. Populacja polska należy do grupy najbardziej alergizowanych społeczeństw świata [1, 2].

Wnioski

Należy wdrożyć powszechny program prewencji i wczesnej wykrywalności chorób alergicznych w Polsce.

- thma, allergic rhinoconjunctivitis, and eczema in childhood: ISAAC Phases One and Three repeat multicountry cross-sectional surveys. Lancet 2006, Aug 26, 368(9537): 733-43.*
2. Bousquet J., van Cauwenberge P., Khaltaev N. et al.: Allergic rhinitis and its impact on asthma. ARIA workshop report. *The Journal of Allergy and Clinical Immunology* 2001, 108: 5.

Piśmiennictwo:

1. Asher M.I., Montefort S., Björkstén B., Lai C.K., Strachan D.P., Weiland S.K., Williams H; ISAAC Phase Three Study Group: Worldwide time trends in the prevalence of symptoms of as-

Adres pierwszego autora:

dr hab. n. med. Bolesław Samoliński

Zakład Profilaktyki Zagrożeń Środowiskowych
i Alergologii

Akademia Medyczna w Warszawie

02-097 Warszawa, ul. Banacha 1A

e-mail: bsamol@amwaw.edu.pl

XLIII Zjazd

Polskiego Towarzystwa Otorynolaryngologów – Chirurgów Głowy i Szyi

04–07 czerwca 2008, Łódź

Komitet Organizacyjny:

Klinika Otiatrii Katedry Otolaryngologii

UM w Łodzi

ul. Kopcińskiego 22

90-153 Łódź

tel.: (042) 678 57 85, 677 67 25

fax: (042) 678 57 85

e-mail: sekretariat@orl2008.pl

www.orl2008.pl